

Куйбіда А.

*студентка II курсу юридичного факультету
Тернопільського національного економічного університету
Науковий керівник: к.ю.н., доцент, доцент кафедри
кримінального права та процесу ТНЕУ
Яремко О.М.*

ВПРОВАДЖЕННЯ ІНСТИТУТУ ПРОСТУПКІВ У КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВО УКРАЇНИ

Ідеї із впровадження інституту кримінального проступку у правову систему України висловлювалися у працях багатьох сучасних науковців: Н. Л. Березовської, Д. О. Балобанової, М. М. Дмитрука, О. С. Кузембаєва, В. О. Навроцького, Р. О. Ніколенка, Н. І. Мітрицян, Ф. Ш. Іскендерова, С. Ф. Константинова, П. Л. Фріса та інших. Кожен із них висловлювали власне бачення та його обґрунтування на існування у кримінальному праві України даного кримінально-правового інституту.

Згідно з положеннями Концепції реформування кримінальної юстиції, яка була затверджена Указом Президентом України від 08 квітня 2008 р. № 311/2008 р. (далі - Концепція) впровадження кримінального (підсудного) проступку стало одним з напрямків реформування кримінального законодавства України [1].

До кримінальних проступків у Концепції належать певні діяння, котрі згідно чинного Кримінального кодексу України (далі – КК України) [2] становлять злочини невеликої тяжкості, які мають визначатися законодавцем як такі, що не мають значного ступеню суспільної небезпеки, а також як діяння, що передбачені чинним Кодексом України про адміністративні правопорушення (далі - КУпАП) [3], що підлягають судовій юрисдикції та не є адміністративними за своєю суттю.

Концепція має своїми основними завданнями: 1) створення науково обґрунтованого методологічного підґрунтя; 2) визначення змісту і напрямків реформування кримінальної юстиції; 3) гуманізація кримінального законодавства України.

Спрямованість запровадження інституту кримінального проступку на гуманізацію вітчизняного кримінального законодавства впливає з наступних чинників:

1) Концепція пропонує віднести до кримінальних проступків такі діяння, котрі належать в КК України до злочинів невеликої тяжкості (відповідно до ч. 2 ст. 12 КК України не мають значного ступеню суспільної небезпеки і за їх вчинення передбачено кримінальну відповідальність у вигляді позбавлення волі на строк не більше двох років або більш м'яке покарання, за винятком основного покарання у вигляді штрафу в сумі, що перевищує три тисячі неоподаткованих мінімумів доходів громадян [2];

2) П. Л. Фріс зауважив, що головна соціальна мета кримінального права – це охорона найважливіших суспільних цінностей шляхом застосування до винних у злочині покарань. Відповідно кримінальна відповідальність настає за

вчинення лише суспільно небезпечних діянь, що тягнуть за собою покарання, передбачені законом про кримінальну відповідальність;

3) Обмеження застосування сфери покарань, пов'язаних з позбавленням волі, - одне із завдань впровадження інституту кримінального проступку.

4) Неодноразові спроби впровадження на території України кримінальних проступків до кримінального законодавства, а саме у законодавство Російської імперії («Уложення про покарання кримінальні та виправні» 1845 р.) і Австро-Угорської імперії (КК «Францишкана» 1803 р. у редакції 1852 р.).

На виконання вище зазначеної Концепції неодноразово було розглянуто законопроекти різного змісту, що стосувалися інституту кримінальних проступків. Наприклад, проект Закону України «Про внесення змін до Кримінального кодексу України щодо запровадження інституту кримінальних проступків» і проект Кодексу України «Про кримінальні проступки».

Аналіз даних законопроектів свідчить про те, що в основі розробки нового інституту кримінального права лежать дві категорії кримінально-правової ідеології, внаслідок чого закони виявляються абсолютно непристосованими до економіко-політичних, соціально-правових умов життєдіяльності українських громадян. Ідеологічною основою впровадження інституту проступків у кримінальне право України є система складних ієрархічно згрупованих структурних категорій.

За роки існування незалежної України різко збільшилась кількість кримінально караних діянь. Визнано, що Концепція кримінальних проступків дозволила б заощадити заходи кримінально-правового впливу, передбачивши спрощений порядок притягнення до кримінальної відповідальності за їх вчинення. Власне це і віднайшло відображення в Кримінально процесуальному кодексі України 2012 р. (далі – КПК України). За КПК України, основне завдання кримінального провадження – це захист особи, суспільства та держави від кримінальних правопорушень. Усвідомлюємо, що задля впровадження інституту проступків у кримінальне право України є недостатнім лише процесуальне закріплення спрощеного провадження щодо кримінальних проступків. Необхідним є розроблення матеріальних норм із кримінального проступку. При цьому особливо важливим є: 1) врахування ієрархії цінностей, що взяті під охоронусучасним кримінальним законодавством; 2) встановлення допустимих меж впливу на кримінальне право зарубіжного досвіду у вирішенні питання про впровадження інституту кримінальних проступків.

Доцільність впровадження до кримінального законодавства України інституту кримінального проступку є дискусійною та неодноразово була предметом досліджень багатьох науковців. Вчений В. О. Туляков, намагаючись надати кримінально-правове пояснення існування інституту кримінальних проступків зазначив, що моральність кримінального права повинна забезпечуватися не лише стабільністю правозастосовчих і кримінальних практик, а й значимістю його для держави і громадянина [5].

На нашу думку, нове покоління незалежної України навряд чи може усвідомити той факт, що вчиняючи злочин щодо конкретного потерпілого, винний завдає шкоду для всього суспільства. Сьогоднішнє визначення злочину, на нашу думку, не розкриває його сутності та змісту, не дозволяє відмежувати злочин від інших правопорушень, так як майже всі правопорушення завдають шкоду. Блага і цінності, на які посягають злочини,

настільки великі, що громадяни готові на обмеження своїх прав та інтересів в обмін на захист з боку держави, адже, на жаль, на сучасному етапі розвитку держави та суспільства людина відчуває себе незахищеною.

Положення Концепції про інститут кримінального проступку на сьогодні не є достатньо розробленими, в плані вивчення історичного досвіду і досвіду кримінальних законодавств іноземних держав, для котрих, на відміну від українського законодавства та законодавства пострадянських держав не є характерним інститутом адміністративного правопорушення.

Сьогодні в Україні запропоновано три варіанти впровадження у законодавство інституту кримінального проступку: 1) створення окремого кодексу кримінальних проступків з Загальною і Особливою частинами; 2) доповнення чинного КК України новою частиною, в якій були б передбачені склади кримінальних проступків; 3) введення складів кримінальних проступків до Особливої частини КК України, а також включення деяких нових статей.

Як уже нами зауважувалося: діяння, які утворюватимуть кримінальні проступки повинні об'єднувати злочини невеликої тяжкості й адміністративні правопорушення, які мають судову юрисдикцію. І якщо їх визнати кримінальними проступками і закріпити в КК України, то буде проведена фактична криміналізація, яка є абсолютно невиправданою і не відповідатиме напряму кримінальної політики, спрямовану на гуманізацію кримінальної репресії, а також на посилення захисту прав та інтересів.

Вважаємо за доцільне прийняття окремого законодавчого акту про кримінальні проступки - Кодексу України про кримінальні проступки. Це сприятиме подальшій структуризації вітчизняного законодавства шляхом створення проміжної ланки між адміністративною та кримінальною відповідальностями.

Отже, інститут кримінального проступку як окремий напрямок кримінально-правової політики України, що відображений у Концепції [1] та у чинному КПК України [4], стане дієвим проявом гуманізації вітчизняного кримінального законодавства та суттєво «обмежить» сферу застосування покарань, що пов'язані із позбавленням волі, замінивши їх більш м'якими, «альтернативними», покараннями.

Список використаних джерел

1. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 15.01.2008 р. «Про хід реформування системи кримінальної юстиції та правоохоронних органів»: Указ Президента України № 311/2008 від 08.04.2008 р. // Урядовий кур'єр. – 2008. – 17 квітня. – № 72.

2. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 р. № 2341-III (редакція від 05.01.2017 р.) // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 25-26. – Ст. 131.

3. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 07.12.1984 р. № 8073-X (редакція від 05.01.2017 р.) // Відомості Верховної Ради Української РСР. – 1984. – додаток до № 51. – Ст. 1122.

4. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012 р. № 4651-VI (редакція від 05.01.2017 р.) // Відомості Верховної Ради України. – 2013. – № 9-10, № 11-12, № 13. – Ст. 88.

5. Туляков В.А. Современная криминология и уголовно-правовая доктрина / В.А. Туляков // Наукові праці Одеської національної юридичної академії. - Одеса, 2008. – Т. VII. – С. 315.